

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту
Кафедра аудиту, ревізії та контролінгу

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

ОБЛІК ЯК ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Частина II

25-26 листопада 2010 року

*До 50-річчя
Тернопільського національного
економічного університету*

*До 70-річчя д.е.н., професора, завідувача
кафедри аудиту, ревізії та контролінгу
Пушкарка Михайла Семеновича*

Тернопіль
ТНЕУ
2010

Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі / Матеріали науково-практичної конференції, 25-26 листопада 2010 р. / Тернопільський національний економічний університет / Михайло Семенович Пушкар (заг. ред) – Тернопіль, 2010. – 382 с.

Редколегія:

Крупка Я. Д., доктор економічних наук, професор,
Пушкар М. С., доктор економічних наук, професор,
Хамш П. Я., доктор економічних наук, професор,
Запорожний З. В., доктор економічних наук, професор,
Мех Я. В., кандидат економічних наук, професор,
Семенов В. З., кандидат економічних наук, доцент,
Голли І. Д., кандидат економічних наук, доцент,
Михайлишин Н. П., кандидат економічних наук, доцент,
Будник Л. А., кандидат економічних наук, доцент,
Саченко С. І., кандидат економічних наук, доцент.

Рецензенти:

Фаріон І. Д.: доктор економічних наук, професор,
Гуцайлюк З. В.: доктор економічних наук, професор.

Відповідальний за випуск:

Пушкар М. С., д. е. н., професор, завідувач кафедри аудиту, ревізії та контролінгу

*Рекомендовано до друку
 Вченою радою факультету обліку і аудиту
 Тернопільського національного економічного університету
 (протокол № 1(8) від 10.11.2010 р.)*

Відповідальність за достовірність матеріалів, стиль викладення та зміст наоруктованих у збірнику тез, несуть автори.

©ТНЕУ, 2010
 © колектив авторів, 2010

ЗМІСТ

Василь Мурашко, Юрій Якимов
 ПОДАТКОВЕ РАХІВНИЦТВО ЯК ВИД ОБЛІКУ ДЛЯ ОПОДАТКУВАННЯ.....11

Уляна Новак, Мирон Огородник
 НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ НА
 ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ13

Валентина Олійничук
 ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЇЇ ВПЛИВ НА
 МЕХАНІЗМ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ17

Валентина Орлова, Олександра Корпан
 ОБМЕЖЕННЯ РОЗМІРУ ГРОШОВИХ ДИВІДЕНДІВ22

Людмила Осмятченко
 МІСЦЕ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В СКЛАДІ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ
 АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА25

Галина Островська
 КОНТРОЛІНГ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ28

Ольга Пацула
 ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СКЛАДОВИХ
 ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА32

Святослав Питель, Ольга Завитій
 ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК КАТЕГОРІЇ ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ У СВІТОВІЙ ТА
 ВІТЧИЗНЯНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ НАУЦІ35

Неля Проскуріна
 АУДИТОРСЬКІ ПРОЦЕДУРИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ
 АУДИТУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА40

Наталія Різник
 ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ44

Павло Денчук, Вікторія Рожелюк
 ОБЛІК, ЯК СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ49

Світлана Романів, Ростислав Романів
 ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ НЕСПРОМОЖНОСТІ
 (БАНКРУТСТВА) СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ52

Олена Руденко
 ОБЛІК ВІДХОДІВ ПІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК
 ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНИМ ВИКОРИСТАННЯМ
 МІНЕРАЛЬНИХ РЕСУРСІВ57

Леонід Савчук
 ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ
 УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ59

Наталія Самородова, Олег Матвейченко ОБ'ЄКТИВНІ ТА СУБ'ЄКТИВНІ ВПЛИВИ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	63
Наталія Самородова, Анна Чень ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	66
Віта Семашок ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА В ТЕОРІЇ ОБЛІКУ.....	69
Юлія Семенченко ЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ ДЛЯ АНАЛІЗУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	73
Маргарита Скрипник ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА ОБ'ЄКТІВ КАЛЬКУЛЮВАННЯ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ.....	77
Наталія Семеншана ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	81
Віра Серединська ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ І ВИБОРУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	83
Мирослава Стельмах КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ: ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ.....	89
Людмила Тринька, Юрій Лозовик МЕТОДИКА ШВИДКОЇ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОЇ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ АГРЕГУВАННЯ СТАТЕЙ БАЛАНСУ.....	94
Василь Франчук АНАЛІТИЧНА РОЗВІДУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА.....	98
Оксана Хаблюк, Світлана Яцишин АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	101
Роман Цебрій ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	107
Марина Чайковська ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЛАНТЮГАМИ ПОСТАЧАЧЬ В ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	111
Іван Чалий, Галина Бреславська ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	114
Любов Черничук ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	118

Ігор Добротвор, Михайло Чирка, Юрій Чубатий ОЦІНКА ІНФОРМАТИВНОСТІ ПАРАМЕТРІВ РОЗПОДІЛІВ ОПЕРАТОРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ХАРАКТЕРИСТИК СТРУКТУР ЕПОКСИКОМПОЗИТІВ.....	122
Микола Шипілов МЕТОДИ І МОДЕЛІ АНАЛІЗУ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	127
Нестор Шпак, Марія Романишин АНАЛІЗУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ.....	130
Маркіян Щирба, Михайло Кузів, Ірина Щирба ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	135
Леся Бабій ДІЮЧА МЕТОДИКА ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	139
Леся Боїла ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ НА РИНКУ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЗА РАХУНОК УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ.....	142
Ольга Бортнікова ОПЕРАТИВНИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ УКРАЇНИ: СУТЬ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ.....	145
Ліана Янчева, Тетяна Бочуля ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	148
Ольга Василина ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ТА РИЗИКИ ТРАНСПОРТНО – ЕКСПЕДИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	151
Володимир Дрозденко МЕХАНІЗМ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕГРОВАНИХ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР НА РИНКУ ПТАХІВНИЦТВА.....	153
Ольга Галько СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	156
Олена Гамкало КЛАСИФІКАЦІЇ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУ.....	162
Юлія Головачова СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ.....	164
Тетяна Гордієнко УПРАВЛІННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	166

ність зводиться, в остаточному підсумку, до наступних засад: визначення предмета, об'єкта, методу, мети й середовища.

Кінцевим продуктом реформування бухгалтерського обліку в Україні передбачається створення такої облікової інформаційної системи, що надійно забезпечує залучення вітчизняного бізнесу в комплекс господарських зв'язків як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

Питання теорії, методології та практики розвитку бухгалтерського обліку знаходяться в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених: Білухи М.Т., Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Гуцайлюка З.В., Дем'яненко М.Я., Жука В.М., Кіндрацької Л.Л., Кірейцева Г.Г., Малюги Н.М., Мниха С.В., Пархоменка В.М., Петрука О.М., Правдюк Н.Л., Пушкаря М.С., Саблука П.Т., Савчука В.К., Сопка В.В., Ткаченко Н.М., Хомина П.Я., Чумаченка М.Г., Швеця В.Г., Шевчука В.О. та ін.

Відзначаючи важливість наукових напрацювань вказаних авторів та досягнень у галузі бухгалтерського обліку в працях зарубіжних вчених Я.В. Соколова, Р. Паркера, М. Мет'юза, М. Перера, Д. Уїтні, Е. Дженкінса, Б. Лева, С.А. Діпіази та Р.Д. Екклза, слід визнати наявність ряду невирішених теоретико-методологічних проблем бухгалтерського обліку.

Проблема полягає в тому, що для того, щоб адекватно розглянути процеси трансформації облікового процесу, необхідно відповідним чином розширити рамки існуючої теорії бухгалтерського обліку й знайти відповідний до поставленого завдання методологічний інструментарій. Такий інструментарій насправді вже існує у вигляді сучасної інституціональної теорії.

Інституціоналізм дозволяє пояснити динаміку облікового процесу, особливості його трансформації, а також еволюційні процеси його становлення й розвитку. Це досягається за рахунок включення в інституціональний аналіз інструментів із суміжних наук, що забезпечує більш повне розуміння ролі бухгалтерського обліку в прискоренні процесів розвитку економіки

Проблеми, пов'язані з інституціональними теоріями, досить докладно досліджені в зарубіжній літературі, у працях таких авторів, як: М.Ж. Денсен, Г. Колабрезі, Д. Коттер, Р.Х. Коуз, У. Меклін, К. Менгер, В. Ойкен, М.Олсон, Р.Познер, М.Уїл'ямсон, М.Портер, Р.Ріхтер, М. Тул, Г. Шмоллер, й ін. Дослідження цих авторів відносяться переважно до умов стабільної економіки, а в умовах вітчизняної нестабільно функціонуючої економіки, де інституційний підхід до вивчення проблем бухгалтерського обліку практично не здійснювався, необхідно більш інтенсивне використання даного досвіду в цій галузі знань.

Інституційний підхід давно й успішно розвивається в рамках економічної науки. При цьому розроблений великий методологічний і аналітичний інструментарій. Його вдосконалення відбувається за рахунок розвит-

ку й появи нових міждисциплінарних зв'язків, у тому числі із сучасною теорією й методологією бухгалтерського обліку.

Інституційний підхід, що акумулює досить великий обсяг інформації про функціонування різних інститутів і результатах перспективних наукових розробок у суміжні з бухгалтерським обліком галузях, дає можливість покласти його в основу концептуальних завдань на різних рівнях його розвитку.

Інституційний підхід знімає питання загального й особливого шляху розвитку облікової теорії й методології в тій чи іншій країні, оскільки передбачається існування індивідуальної інституціональної матриці в кожній країні. Переплетення взаємозалежних формальних правил і неформальних обмежень в обліку кожної країни має свої особливості, і шляхи розвитку обліку в різних країнах різняться.

Недостатня увага до реалізації намічених заходів у ході реформування облікової системи, подальше зволікання з вирішенням поставлених питань впливає на стан бухгалтерського обліку й робить нереалістичним його позитивний розвиток з урахуванням міжнародних вимог. Від своєчасності вирішення завдань, що стоять перед бухгалтерським обліком, залежить те, наскільки швидко стане розвиватися в країні бізнес. Вирішення цих завдань вимагає проведення активної політики держави при участі державних і професійних організацій, учених і практиків у реалізації викладених вище підходів створення раціональної й надійної системи бухгалтерського обліку.

Процеси реформування бухгалтерського обліку вже призвели до трансформації облікової системи. У бухгалтерському обліку закріпилися якісні інституційні зміни, які в найближчій перспективі можуть вплинути на умови й ефективність його подальшого розвитку.

Віра Серединська, к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

м.Тернопіль, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ І ВИБОРУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне управління інноваційною діяльністю досягається при оптимальному поєднанні інноваційних можливостей і інноваційних потреб підприємства. Для цього необхідне аналітичне обґрунтування доцільності і можливості впровадження кожної інновації, порівняльний аналіз інноваційних альтернатив з метою вибору тієї, яка створить для підприємства

суттєві конкурентні переваги і забезпечить належну економічну віддачу, рівень якої суттєво перевищить вкладені у її реалізацію фінансові ресурси.

Протягом останніх років опубліковано багато наукових робіт вітчизняних і зарубіжних авторів з цієї проблеми [1; 2; 3; 4; 5; 6; 16], створено різні варіанти методичних вказівок і рекомендацій щодо економічного обґрунтування інвестицій в інноваційні проекти [7;8;9;10;12;13;14]. Тому актуальним є вивчення їх відповідності реальним умовам господарювання і можливості використання на практиці. Адже проблему оцінки інновацій усе ще не розв'язано остаточно: не враховуються ринкові вимоги щодо побудови цілісної моделі оцінювання, не обґрунтовані повною мірою принципи та особливості оцінки окремих напрямів інноваційної діяльності.

Вивчення наукової літератури, нормативно-правових актів свідчить про те, що прийняття рішення щодо доцільності вибору інноваційних проектів та аналіз їх виконання пропонується здійснювати за допомогою різних критеріїв в залежності від рівня економічної системи: держави в цілому, регіону, галузі, господарюючого суб'єкта.

Державна оцінка інноваційного проекту, що здійснюється на загальноекономічному рівні пов'язана з вивченням його вкладу у розв'язання проблем науково-інноваційного і соціально-економічного розвитку економіки в цілому; регіональна – дозволяє зробити висновок про рівень вирішення інноваційним проектом властивих даному регіону економічних, соціальних і екологічних проблем; галузева оцінка – фіксує вплив проекту на розв'язання загальногалузевих проблем, які важливі для багатьох господарюючих суб'єктів. Така оцінка використовується департаментом інновацій та трансферу технологій МОН України при прийнятті рішень про державну підтримку виконання інноваційних проектів.

Експертиза інноваційних проектів, що здійснюється ДП "Український державний центр науково-технічної та інноваційної експертизи" МОН України з метою державної реєстрації, включає інноваційну, науково-технічну, правову, екологічну, енергозберігаючу, маркетингову, фінансову складові [9].

Інноваційна та науково-технічна експертизи, як складові експертизи інноваційного проекту, дозволяють :

- встановити його відповідність пріоритетам інноваційного розвитку держави, тенденціям світового науково-технічного прогресу;
- оцінити науково-технічний і технологічний рівень проекту, рівень його новизни, можливість практичного втілення науково-технічної ідеї; порівняти з світовими і вітчизняними аналогами ;
- масштабість проблеми, яку проект вирішує; наявність інтелектуального продукту чи захищеної патентами інтелектуальної власності;

- оцінити основні ризики реалізації проекту, рівень забезпеченості матеріально-технічними ресурсами.

При здійсненні правової експертизи та експертизи з питань інтелектуальної власності підлягають розгляду наявні права власності та дозволи на їх використання.

Екологічна експертиза як складова частина експертизи здійснюється з метою визначення екологічних наслідків впливу реалізації проекту на навколишнє природне середовище та забезпечення норм екологічної безпеки.

Експертиза з енергозбереження здійснюється з метою визначення можливого впливу реалізації проекту на енергозбереження та ефективне використання енергоресурсів.

Маркетингова експертиза проводиться для визначення обґрунтованості обсягів виробництва та реалізації передбаченої проектом продукції.

Фінансова експертиза передбачає оцінку економічної ефективності проекту, ризиків та економічних наслідків його впровадження як для інвестора, так і для бюджету держави.

Схожі критерії оцінки інноваційних проектів висуває Державне агентство України з інвестицій та інновацій з метою їх фінансової підтримки. Агентство пропонує здійснювати оцінку кожного проекту відповідно до науково-технічного, виробничого, ринкового, фінансово-економічного, соціального та екологічного критеріїв [10;14]. Члени комісії за допомогою експертних методів, оцінюючи науково-технічний критерій, звертають увагу на наявність свідчення про державну реєстрацію інноваційного (пріоритетного інноваційного) проекту; науково-технічний потенціал підприємства (наявність співробітників з науковими ступенями, наявність науково-дослідних та експериментальних лабораторій, наявність об'єктів права інтелектуальної власності, на які є відповідні документи); перспективність упровадження запропонованих технічних рішень; технічний рівень проекту.

Оцінюючи виробничий критерій, беруть до уваги забезпеченість виробництва матеріальними ресурсами, працівниками відповідної кваліфікації, ринковий критерій передбачає вивчення комерційного успіху підприємства при реалізації проекту, рівень конкурентоспроможності продукції тощо.

Фінансово-економічний критерій знаходить своє відображення у передбачуваному рівні рентабельності; терміні окупності проекту; частці власних коштів підприємства в повній вартості проекту; надійності забезпеченості повернення кредиту (правах власності на майно, що пропонується передати в заставу, його ліквідності; надійності та стабільності поручителя/гаранта тощо); платоспроможності та фінансової стабільності підприємства.

Соціальний та екологічний критерії розкриваються через: вплив реалізації проекту на рівень зайнятості населення; вплив реалізації проекту на створення нових робочих місць; надходження платежів до бюджетів; вплив виробничих процесів, задіяних у реалізації проекту, на навколишнє природне середовище; відповідність вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, установлених законодавством України.

У методичних рекомендаціях щодо розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівня пропонується здійснювати аналіз виконання інноваційних проектів також за допомогою оцінки їх ефективності. Ефективність інноваційних проектів справедливо вважається багатоаспектною категорією і повинна включати: науково-технічну; економічну; комерційну та соціальну ефективність [12].

Огляд літератури свідчить, що найбільш опрацьованими є показники фінансово-економічної оцінки інноваційних проектів. Відповідно до рекомендацій ЮНІДО (Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку) у вітчизняній практиці застосовуються такі показники оцінки ефективності інноваційного проекту: чистий приведений дохід, внутрішня ставка доходності, індекс доходності, період окупності. Методикам визначення цих показників, з'ясуванням їх переваг і недоліків присвячені праці багатьох науковців, зокрема С.Аптекара, Т. Беня, Й.М. Петровича, В.П.Савчука, І.А. Бланка, Н.І.Чухрай, М.К.Колісник, Л.І.Мельника, С.Ф.Пелихова та ін.

Напрацювання науковців є додатком до нормативного методичного інструментарію визначення критеріїв оцінки інноваційних проектів виступають.

Так, Г.В.Савицька [16] пропонує для оцінки ефективності інновацій застосовувати систему показників, які об'єднано в три групи. Показники виробничого ефекту (відображають обсяг продукції, витрати, продуктивність праці на підприємства до і після впровадження інновацій); показники, що характеризують фінансову ефективність інновацій (приріст маржі покриття, чистого доходу, прибутку, рентабельності внаслідок впровадження інновацій) і показники інвестиційної ефективності інновацій (чистий приведений ефект, індекс рентабельності, дисконтований строк окупності).

Г.О. Пухтасвич [15] ефект від інноваційної діяльності пропонує визначати за такими складовими: комерційний (фінансовий) ефект; бюджетний ефект; загальноекономічний ефект.

Комерційний ефект відображає фінансові наслідки реалізації результатів інноваційної діяльності для її безпосередніх учасників. Розрахову-

ється як різниця між фінансовими результатами і витратами та може бути позитивним чи негативним.

Бюджетний ефект характеризує фінансові наслідки реалізації результатів інноваційної діяльності для державного та місцевих бюджетів. Він оцінюється як різниця між доходами від інноваційної діяльності і видатками відповідного бюджету на її здійснення.

Загальноекономічний ефект визначає результати інноваційної діяльності для всієї національної економіки, регіонів та галузей і характеризується такими показниками: виручка від реалізації на зовнішньому та внутрішньому ринках інноваційного продукту; виручка від продажу ліцензій, ноу-хау, програмного забезпечення; соціальні та екологічні наслідки; надходження від імпорту мита; кредити іноземних держав, банків і фірм тощо. До складу витрат входять необхідні для забезпечення інноваційної діяльності витрати всіх її учасників на рівні національної економіки, регіону, галузі.

У роботах [2;4;11] крім зазначених вище ефектів пропонується оцінювати ресурсний ефект, який проявляється в економії ресурсів від впровадження інновацій.

Вищевикладене свідчить, що наявні пропозиції щодо критеріїв оцінки результатів інноваційних проектів істотно відрізняються за складом і кількістю.

З огляду на це, на нашу думку, для виявлення взаємозв'язку між результативними показниками науково-технічної, операційної, фінансової, інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства доцільно сформулювати систему показників, об'єднаних у такі групи :

- показники наукового ефекту від впровадження інновацій;
- показники техніко-економічного ефекту від впровадження інновацій;
- показники операційного ефекту від впровадження інновацій;
- показники фінансового ефекту від впровадження інновацій;
- показники інвестиційного ефекту від впровадження інновацій;
- показники інвестиційної ефективності від впровадження інновацій.

Таким чином, ефективність інноваційної зміни вимірюється системою різноманітних критеріїв. Тому, в основі прийняття управлінського рішення щодо доцільності реалізації інноваційного проекту лежить створення багатокритеріальної моделі ефективності інновацій.

Література:

1. Антонюк, Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія. [Текст] / Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. – К.:КНЕУ, 2003. – 394 с.

2. Василенко, В.О. Інноваційний менеджмент : Нав. посібник. [Текст] / В.О Василенко., В.Г. Шматько – Київ: Центр навчальної літератури, 2005.-440с.
3. Валдайцев, С.В. Оцека бизнеса и инновации. [Текст] / С.В. Валдайцев – М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1997. с.-336.
4. Йохна, М.А. Економіка і організація інноваційної діяльності. [Текст] / М.А Йохна, В.В. Стадник – К: Вид. центр «Академія», 2005. – 400с.
5. Коренной, А.А., Курс инновационного менеджмента. [Текст] / А.А. Коренной, И.И. Карпов – К.:НИИ Статистики, 1997 с.- 336с.;
6. Крылов, Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия: Учеб.пособие. [Текст] / Э.И Крылов., И.В. Журавкова.- М.: Финансы и статистика, 2001. – 384 с.;
7. Методика визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво, затверджено наказом Міністерства економіки та питань європейської інтеграції та Міністерства фінансів України від 26.09.2001 № 218/46 [Електронний ресурс].– Режим доступу : [http:// uazakon.com/documents / date_2o/pg_igwzop.htm](http://uazakon.com/documents / date_2o/pg_igwzop.htm)
8. Методика оцінки ефективності виконання інноваційних проєктів та діяльності технологічних парків, затверджена наказом Міністерства економіки України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства промислової політики України від 21.11.2005 № 434/668/44246 [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http:// uazakon. Com /document / fpart34/idx34306.htm>
9. Методика проведення державної експертизи інноваційних проєктів, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 21 лютого 2008 року № 114 [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/laws/MON_114_08.doc
10. Методика оцінки виконання інноваційних та інвестиційних проєктів, які впроваджуються із залученням державних коштів, затверджена Наказом Державного агентства України з інвестицій та інновацій від 21.01.2008 N 4 [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://www.difku.gov.ua/?q=node/94>
11. Подготовка инноваций и управление проектами [Текст] / В.П.Козинец, В.В Малый [и др.]; под ред. проф., д.э.н В.А.Ткаченко. – Днепропетровск: Пороги, 2006. – 482 с
12. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівня. Спільний наказ Міністерство фінансів України, Національна академія наук України, Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерство промислової політики України, Міністерство освіти і науки України

№ № 442/279/180/298/449 від 09.07.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economy-zt.info/docs/innovacii/DBU_PRCIR/postanovu/postanova

13. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності Наказ № 442/279/180/298/449 від 09.07.2003 [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://www.uazakon.com/document/fpart90/idx90768.htm>
14. Порядок конкурсного відбору інноваційних проєктів для їх фінансової підтримки , затверджений наказом Державного агентства України з інвестицій та інновацій від 16.11.2006 N 34 зі змінами, внесеними згідно з Наказом Державного агентства України з інвестицій та інновацій N 84 від 17.10.2008 [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1250-06>
15. Пухтаєвич, Г.О. Аналіз національної економіки: навч.-метод. посібник [Текст] / Г.О. Пухтаєвич. – Київськ. нац. екон. ун-т. – К. : КНЕУ, 2003. – 147 с.
16. Савицька, Г.В Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. [Текст] / Г.В Савицька – К.: Знання, 2007. – 668с.

Мирослава Стельмах, к.е.н., доцент

*Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна*

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ: ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

Успішне функціонування вітчизняних підприємств у складному, динамічному і невизначеному середовищі залежить від їх конкурентоспроможності й вимагає від них мобілізації зусиль щодо формування адекватної поведінки, спрямованої на досягнення стійких конкурентних переваг. Створення конкурентних переваг є визначальним чинником підвищення конкурентоспроможності підприємства. Втім, поки що механізм формування і реалізації конкурентних переваг з врахування специфіки економічної діяльності суб'єктів господарювання, розроблений недостатньо, що негативно позначається на підвищенні ефективності їх конкурентоспроможності.

Дослідження проблем конкуренції, конкурентоспроможності, конкурентних стратегій і конкурентних переваг підприємств знайшли відображення у наукових працях таких зарубіжних вчених: Г. Азосва, І. Ансоффа, А. Градова, П. Забеліна, П. Зав'ялова, Б. Карлофа, Ф. Котлера, Ж.-Ж. Ламбена, М. Портера, Дж. Робінсона, А. Сміта, Р. Фатхутдинова, Ф. Хайска, Е.